

Результати дослідження фізико-хімічних показників, наведені в таблиці 2, показали, що соуси характеризуються вмістом вітаміну С (14,75...49,15%) та барвних речовин (20,55...42,85%). Масова частка розчинних сухих речовин, титрованих кислот та активна кислотність відповідають вимогам стандарту [3]. Також соуси мають невисоку енергетичну цінність.

За мікробіологічними показниками (кількість МАФАМ, бактерії групи кишкових паличок (колі-форми), молочнокислі мікроорганізми, дріжджі та плісняві гриби) зразки соусів на основі банану із соком чорної смородини та порічок червоних, що отримали, повністю відповідали вимогам СанПиН 2.3.2.1078-01.

Висновки. Отже, соуси, виготовлені за технологією, що запропоновувалась, вирізняються високими органолептичними показниками, мають достатній вміст біологічно активних сполук, характеризуються безпечністю з мікробіологічної точки зору та можуть рекомендуватися для вживання до солодких страв і м'ясних виробів.

У подальших дослідженнях планується дослідити зміну якісних показників соусів під час зберігання.

Список літератури

1. Івашків Л.Я. Нові класи інгредієнтів продуктів харчування та їхні функціональні властивості / Л.Я. Івашків // Проблеми харчування. – 2010. – № 3-4. – С. 61-66.
2. А. с. 36823 UA, МПК 7 А 23 L 2/02. Спосіб екстракції барвних речовин при виробництві плодкових і ягідних соків / О.С. Луканін, Г.П. Хомич, Н.І. Ткач, М.В. Кирильченко (Україна). – № 2000020774; заявл. 14.02.00; опубл. 16.04.01, Бюл. № 3.
3. Консерви «Соуси фруктові»: ДСТУ 6087:2009. – [Чинний від 2009-07-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2009. – 13 с.

УДК 664.68.683.9

Ковальчук Х.І. (ЛКА, Львів)

ПОЛПШЕННЯ ЖИРНОКИСЛОТНОГО СКЛАДУ НОВИХ КЕКСІВ

У статті наведено результати досліджень жирнокислотного складу розроблених борошняних кондитерських виробів та проаналізовано співвідношення основних фракцій жирних кислот.

Ключові слова: борошняні кондитерські вироби, кекси, лікарсько-технічна сировина, рослинні олії, ненасичені жирні кислоти, поліненасичені жирні кислоти.

Постановка проблеми та її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. У харчовому раціоні людей, особливо підлітків та дітей, вагому частку займають борошняні кондитерські вироби. Вони характеризуються приємним смаком, високим вмістом вуглеводів, проте їх недоліком є

низький уміст важливих біологічно активних речовин, а саме – харчових волокон, незамінних амінокислот, ненасичених жирних кислот, вітамінів, макро- та мікроелементів [1]. Низька харчова цінність цих виробів спонукає до розроблення нових видів і найменувань [2].

Сучасна кондитерська промисловість розвивається в напрямку створення виробів функціональної дії, які попереджують і запобігають різним захворюванням, посилюють захисні функції організму, гальмують процеси старіння, знижують ризик дії шкідливих факторів [3]. Для цього протягом останніх років широко почали застосовувати харчові добавки природного походження на основі лікарсько-технічної сировини. Для збагачення борошняних кондитерських виробів також використовуються дикорослі плоди та ягоди і продукти їхнього перероблення, які не тільки підвищують харчову цінність, але і надають їм спрямовані лікувально-профілактичні властивості.

Важливим під час створення борошняних кондитерських виробів із включенням до рецептури комбінованих добавок є питання їх впливу на поживні властивості готових виробів [4].

Жири в організмі людини входять до складу всіх клітин і є важливим джерелом енергії та структурним елементом клітин [5]. Вони відіграють в організмі важливу біологічну роль. В організмі людини ліпіди виконують пластичну, енергетичну (є основним джерелом енергії), механічну і термоізоляційну функції, є субстратом для утворення біологічно активних речовин, розчинниками деяких вітамінів та сприяють їхньому засвоюванню, постачають до організму поліненасичені жирні кислоти, зокрема ω -3 та ω -6 [6].

Поліненасичені жирні кислоти не синтезуються в організмі людини і тому належать до незамінних. Вони входять до складу біомембран і беруть участь у пластичних процесах, зокрема синтезі власних жирів організму, сприяють виведенню холестерину з організму, забезпечують функції мембран клітин, нормалізують стан стінок кровоносних судин і зменшують їхню проникність. Ці кислоти знижують виділення шлункового соку, зменшують його кислотність, відіграють важливу роль у регуляції діяльності нирок, підвищують опірність до інфекцій та радіації [7].

Згідно з рекомендаціями Інституту РАМН, співвідношення ω -6 до ω -3 поліненасичених жирних кислот у раціоні здорової людини повинно становити 10:1, а для лікувального харчування від 3:1 до 5:1. Згідно з дослідженнями зарубіжних учених, таке співвідношення повинно становити від 4:1 до 2:1.

Кунжутна олія є багатою на вітамін Е, містить комплекс вітамінів В, а також кальцій (у 100 грамах міститься добова норма), залізо, магній, цинк і фосфор, лецитин і протеїн. В її складі виявлено сезамол (метиловий ефір оксигідрохінону), що володіє антиоксидантною дією й обумовлює високу стійкість олії під час зберігання, стероли, сквален, токофероли, несапоніфікована фракція, що містить 2 натуральних антиоксиданти, сезамін і сезамолін. Жирнокислотний склад поданий наступними кислотами, %: лінолева – 39-47; олеїнова – 37-42; пальмітинова – 8-11; стеаринова – близько 5; альфа-ліноленова – 0,2 [8].

Вона використовується для активізації ліпідного обміну та відновлення захисних функцій епідермісу, догляду за шкірою навколо очей і ніжною дитя-

чою шкірою, для захисту від сонця, загоювання ран, опіків, ударів, профілактики остеопорозу, використовується при екземі і псоріазі, ревматичних хворобах, порушенні кровообігу, допомагає позбутися від післявугревих плям. Позитивний ефект кунжутної олії відзначають за різних легеневих захворювань. Допомагає вона і при хворобах серця, печінки, підшлункової залози, нефриті. Використовується як зміцнювальний засіб за загального виснаження організму.

Олія гарбузового насіння містить велику кількість біологічно активних речовин: каротиноїди, токофероли, фосфоліпіди, вітаміни А, Е, F, С, В, В₁, В₂, В₆, D, флавоноїди, насичені, ненасичені і поліненасичені кислоти, мікро- та макроелементи (залізо, магній, цинк, селен) [9].

Її застосовують всередину і зовнішньо в косметичних цілях: покращує стан шкіри, надає пом'якшувальну і відновлювальну дію, запобігає втраті вологи, прискорює регенерацію тканин. Вона має протизапальну дію, використовується для зниження ризику розвитку хронічних запальних захворювань, сприяє виведенню токсичних речовин з організму. Олія гарбузового насіння відновлює функцію клітинних мембран, має виражену антиоксидантну, антигельмінтну, противиражкову, антисептичну та гепатопротекторну (захищає печінку) дію, нормалізує біохімічний склад жовчі, стимулює обмінні процеси в тканинах, позитивно впливає на простату, має антисклеротичні, противиражкові й антиалергійні властивості.

Олія волоського горіха холодного пресування містить значну кількість біологічно активних речовин: каротиноїди, фосфоліпіди, токофероли (309-455 мг/кг): α -токоферол – 10-20%; γ -токоферол – 263-400 мг/кг; δ -токоферол – 40-60 мг/кг, вітаміни А, Е, F, D, С, групи В, макро- та мікроелементи (цинк, мідь, йод, кальцій, магній, залізо, фосфор, кобальт, селен), флавоноїди, насичені, ненасичені і поліненасичені жирні кислоти (пальмітинову – 5,1%, стеаринову – 2,5%, олеїнову – 23,8%, лінолеву – 47,4%, ліноленову – 15,8%) [10].

Її використовують для профілактики серцево-судинних захворювань, зниження рівня холестерину в крові, виведення радіонуклідів з організму, рекомендують при гіперфункції щитовидної залози, хронічному гепатиті. Олія сильно тонізує і підвищує захисну функцію організму, пом'якшує загубілу суху шкіру, прискорює загоювання ран, тріщин і виразок, а також при діабеті.

З урахуванням вищезазначеного, метою наших наукових досліджень є розроблення й експериментальне вивчення нових кексів підвищеної біологічної цінності, а саме поліпшеного жирнокислотного складу.

Із метою поліпшення жирнокислотного складу нових кексів частину маргарину замінювали на рослинні олії, які є безпечними та більш корисними. У рецептурі кексу «Кунжутний» натомість маргарину використовували кунжутну олію – 10,2%. Особливостями складу кексів «Морячок» та «Медок» було введення гарбузової олії по 8,0% відповідно. Для поліпшення жирнокислотного складу кексу «Міцний горішок» застосовували олію волоського горіха у кількості 10,2%. Частковий вплив на жирнокислотний склад виявили ядра волоського горіха, які додавали до кексу «Міцний горішок» (15%).

Із метою визначення біологічної цінності жиру нових кексів за допомогою хроматографічного методу аналізу було досліджено жирнокислотний склад. Результати досліджень показали, що за рахунок заміни 10% маргарину нетради-

ційними видами олій збільшилась частка ненасичених жирних кислот і зменшилась, відповідно, насичених.

Результати досліджень жирнокислотного складу нових виробів наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Жирнокислотний склад нових кексів (г/100 г жиру)

Назва жирної кислоти	Найменування виробу				
	«Столичний»	«Кунжутний»	«Морячок»	«Міцний горішок»	«Медок»
Каприлова (C _{8:0})	–	0,020	0,020	0,030	0,020
Капринова (C _{10:0})	–	0,030	0,047	0,040	0,047
Лауринова (C _{12:0})	0,072	0,450	0,661	0,510	0,661
Лауроолеїнова (C _{12:1})	–	0,003	0,080	0,030	0,080
Міристинова (C _{14:0})	0,320	0,400	0,510	0,430	0,510
Міристолеїнова (C _{14:1})	–	0,020	0,060	0,030	0,060
Пентадеканова (C _{15:0})	0,032	0,020	0,030	0,030	0,030
Пальмітинова (C _{16:0})	19,180	15,480	17,860	16,980	17,860
Пальмітоолеїнова (C _{16:1})	0,563	0,520	0,640	0,540	0,640
Маргарінова (C _{17:0})	0,081	0,070	0,080	0,070	0,080
Гептадеценова (C _{17:1})	0,069	0,060	0,110	0,060	0,110
Стеаринова (C _{18:0})	10,940	9,650	10,990	10,390	10,990
Олеїнова (C _{18:1})	40,900	40,940	35,360	36,860	35,360
Лінолева (C _{18:2})	25,190	29,260	27,660	28,920	27,660
Ліноленова (C _{18:3})	0,140	0,250	0,340	1,710	0,340
Арахінова (C _{20:0})	0,438	0,480	0,440	0,440	0,440
Гондова (C _{20:1})	0,415	0,400	0,390	0,380	0,390
Генеїкозанова (C _{21:0})	–	0,020	0,023	0,020	0,023
Арахідонова (C _{20:4})	0,598	0,610	3,030	1,440	3,030
Бегенова (C _{22:0})	0,803	0,120	0,360	–	0,360
Ерукова (C _{22:1})	–	0,661	0,980	0,850	0,980
Докозациєнова (C _{22:2})	–	–	0,110	–	0,110
Докозапентанова (C _{22:5})	0,220	0,164	0,180	0,200	0,180
НЖК	31,87	26,72	31,02	28,92	31,02
ПНЖК	26,18	30,66	31,35	32,32	31,35
ω-6	25,79	30,02	30,69	30,36	30,69
ω-3	0,39	0,64	0,66	1,96	0,66
МНЖК	41,95	42,62	37,63	38,76	37,63
Співвідношення ненасичених жирних кислот до насичених жирних кислот	2,14	2,74	2,22	2,46	2,22

На основі узагальнення результатів досліджень провідних нутриціологів і біохіміків різних країн для розроблення індексу якості ліпідної складової було запропоноване наступне співвідношення фракцій жирних кислот:

НЖК : МНЖК: ПНЖК = 1 : 1 : 1 [11].

Використовуючи цю формулу, проведено розрахунок співвідношення фракцій жирних кислот у нових кексах (рисунок 1).

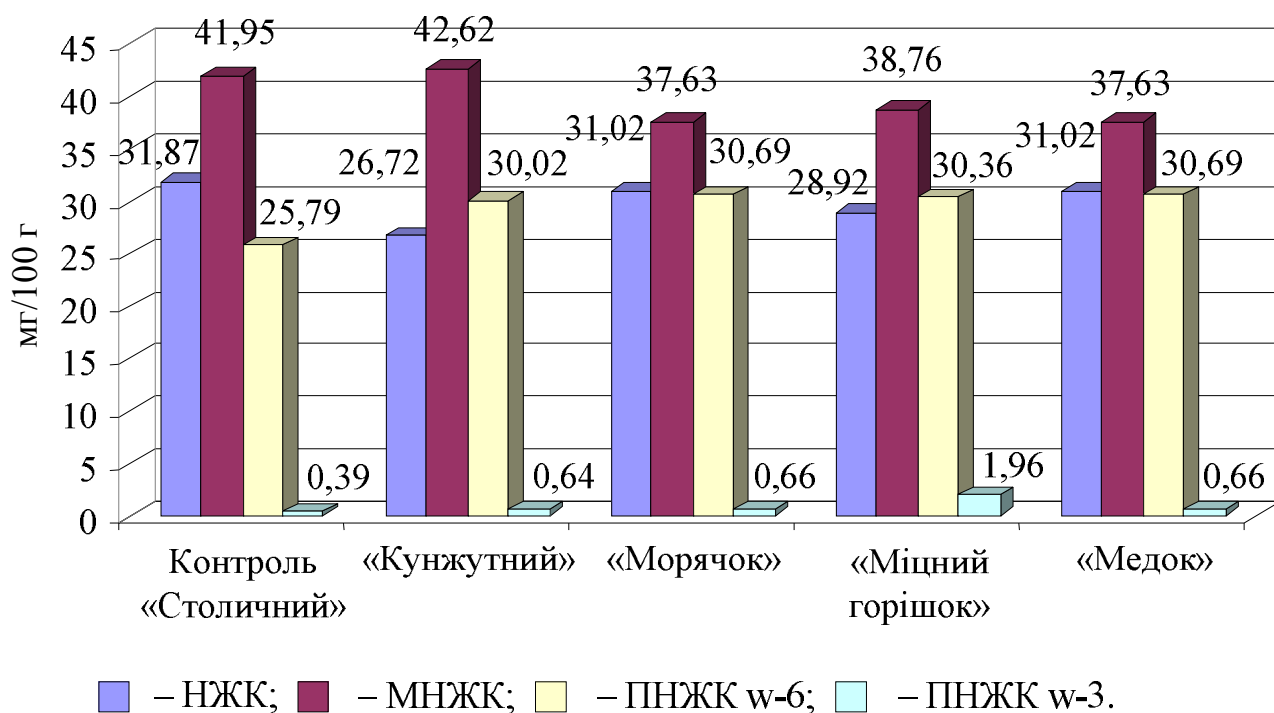

Рисунок 1 – Співвідношення фракцій жирних кислот у нових кексах

Відповідно до рисунка 1, співвідношення фракцій жирних кислот у нових виробках суттєво поліпшилось, порівняно з контрольним зразком. Це співвідношення виявилось найкращим у кексі «Міцний горішок». У нових виробках зменшилась кількість насичених жирних кислот у 1,1-1,2 разу. При цьому частка поліненасичених жирних кислот зросла у 1,17-1,23 разу.

Серед незамінних жирних кислот найвищу біологічну цінність має арахідонова кислота. У нових виробках її кількість зросла у кексі «Кунжутний» – 1,02 разу, «Міцний горішок» – 2,4 разу та кексах «Морячок» і «Медок» – 5,1 разу. Порівняно з контрольним зразком, найвище зростання лінолевої кислоти спостерігається в кексі «Кунжутний» – у 1,2 разу. У кексі «Міцний горішок» кількість лінолевої кислоти зросла у 1,15 разу, порівняно з контрольним зразком, а у кексах «Морячок» і «Медок» – у 1,1 разу. Кількість ліноленової кислоти в кексах зросла в кексі «Кунжутний» – у 1,8 разу, кексах «Морячок» і «Медок» – 2,4 і «Міцний горішок» – у 12,2 разу.

Висновки. Таким чином, заміна частки маргарину в рецептурах нових кексів рослинними нетрадиційними оліями значно підвищує їх біологічну цінність за рахунок збагачення поліненасиченими жирними кислотами.

Подальші дослідження пов'язані з розробленням відповідної документації з метою впровадження нових кексів підвищеної біологічної цінності у виробництво.

Список літератури

1. Сирохман І.В. Наукові спрямування у поліпшенні поживних властивостей та якості борошняних кондитерських виробів / І.В. Сирохман, Т.М. Лозова // Наук. пр. НУХТ. – 2008. – Ч. 1. – С. 40-43.
2. Егорова Е.Ю. Расширение ассортимента сырья для мучных кондитерских изделий / Е.Ю. Егорова, М.С. Бочкарев // Кондитерское и хлебопекарное производство. – 2008. – № 4. – С. 12-13.
3. Сирохман І.В. Товарознавство харчових продуктів функціонального призначення: навч. посіб. / І.В. Сирохман, В.М. Завгородня. – К.: ЦУЛ, 2009. – 544 с.
4. Лозова Т.М. Наукові основи формування поживних властивостей і зберігання якості борошняних кондитерських виробів: монографія / Т.М. Лозова, І.В. Сирохман. – Л.: ЛКА, 2009. – 456 с.
5. Смоляр В.І. Фізіологія та гігієна харчування / В.І. Смоляр. – К.: Здоров'я, 2000. – 336 с.
6. Гігієна харчування з основами нутриціології / В.І. Ципріян [та ін.]. – К.: Здоров'я, 1999. – 568 с.
7. Поверин А.Д. Полиненасыщенные жиры – важнейший компонент продуктов функционального питания / А.Д. Поверин // Хранение и переработка сельхозсырья. – 2008. – № 7. – С. 35-38.
8. Химический состав пищевых продуктов. Справочные таблицы содержания основных пищевых веществ и энергетической ценности блюд и кулинарных изделий / Под ред. И.М. Скурихина, В.А. Шатерникова. – М.: Лег. и пищ. пром-сть, 1984. – 328 с.
9. Особенности растительных масел и их роль в питании / С.Н. Кулакова [и др.] // Масложировая промышленность. – 2009. – № 3. – С. 7-8.
10. Таблицы химического состава и питательной ценности пищевых продуктов / Под ред. Ф.Е. Будагына. – М.: Гос. изд-во мед. лит., 1961. – 604 с.
11. Зубар Н.М. Основи фізіології та гігієни харчування / Н.М. Зубар. – К.: Центр навч. л-ри, 2010. – 336 с.

УДК 635.17

Колтунов В.А., д-р с.-г. наук, проф. (КНТЕУ, Київ),
Белінська Є.В., канд. техн. наук (ПУЕТ, Полтава)

ЗБЕРЕЖНІСТЬ РЕДИСКИ СОРТУ ЧЕРВОНИЙ ВЕЛЕТЕНЬ ВЕСНЯНОГО ВИРОЩУВАННЯ ЗАЛЕЖНО ВІД ВИДУ СПОЖИТКОВОЇ ТАРИ

Розглянуто питання подовження періоду споживання коренеплодів редиски пізньостиглого сорту Червоний велетень шляхом використання різних видів спожиткової тари. Проведено визначення збережності коренеплодів редиски цього сорту під час її зберігання у різних видах полімерної тари та картонних коробках.

Ключові слова: коренеплоди редиски, спожиткова тара, втрати, строки зберігання.